

A múzeum mint információs intézmény

Az információs intézmények mai helyzetének témakörét nem áll szándékomban teljes mértékében és mélységében körbejárni, mert a tanulmányt azért készítettem el, hogy az eddigi megoldásokat, szituációkat fel tudjam használni munkám során. Ráadásul egy igen aktuális diskurzusról van szó, ami szerteágazó, számtalan véleménnyel és felvetéssel rendelkezik, több tudományterület határán áll, így csak hiteltelen lennék, ha az általam a továbbiakban felelgetett részleteket a teljesség igényének hamis sugallata alatt fejteném ki.

Célom csupán egy kisebb kontextus felvázolása volt annak érdekében, hogy bizonyos tapasztalataimnak szilárdabb hátteret keressek, és a további irányok megállapítása – a szubjektív határait figyelembe véve – megfelelően történjen. Utalok ezzel arra, hogy egy-egy információs intézményhez milyen funkciót, szerepet társítunk elméletileg, és hogy ez mennyire egyezik meg a gyakorlattal. Feladatom az, hogy informatikus-könyvtáros tanulmányaim közben – tapasztalatomat bővítendő – feldolgozzak egy múzeumi hagyatékot, ahol a projekt lebonyolítása közben a létrejövő könyvtár funkcióba állítása mellett a múzeum honlapjának létrehozása, tartalmi struktúrájának felépítése is cél lett.

Érzékleteim szerint egy információs szakember feladatait igyekszem ellátni, de ez teljesen szubjektív és saját benyomásokra, elképzelésekre alapozott megállapítás. Ám ez középpontba állítja a körülményeket, és magával hoz néhány kérdést, amit a továbbiakban fogok kifejteni. Az a felvetés, hogy információs szakemberre van szükség – vagy ha a megfelelőbb terminust akarom használni, mint információs specialista, akinek a feladata a tudás visszacsatolása, fenntartása-fejlesztése és átadhatóságának biztosítása – érthető, hiszen egy információs intézményről van szó, vagyis egy információs üzembről, ami információs eszközöket, szerszámokat és

specialistákat von össze (KARVALICS 2004). Azonban ha konkretizálom az üzemet és a specialistát, akkor felmerülhet néhány kérdés. Ezek átgondolása közben pedig olyan speciális körülményekkel találkozunk, amelyek továbbviszik a gondolatot egy aktuális, összetett és gyorsan változó diskurzusba.

Az én esetemben – ami felvetette ezt a témakört – az aktuális üzem egy múzeum volt, a specialista viszont egy másik információs intézmény munkatársa, mégpedig egy könyvtáros. A felmerülő kérdések nagy része a miért és a hogyan kezdetű mondatokat takarják. Speciális körülmény, hogy könyvtár van a múzeumban, ami egyszerre elfogadott és megkérdőjelezhető, és a két lehetséges opció kifejtése már biztosítja is a téma továbbvitelét. A másik nagy kérdéskör pedig az, hogyan tudja ellátni egy könyvtári munka elvégzésére kiképzett szakember a múzeum egyes munkafolyamatait. Így az a régi triviálisnak és általánosnak, laikusnak számító elképzelés (ezzel nem arra utalok, hogy ez jelenleg is érvényes lenne vagy hogy helytelennek ítélem meg), miszerint a könyvtár nagyrészt könyveket, a múzeum pedig nagyrészt tárgyakat szolgáltat, megkérdőjeleződni látszik azzal a kérdéssel, hogy mit keres egy könyvtár a múzeumban és azzal, hogy bizonyos mértékű egyezést sugall a „könyvtárosként a múzeumban” elképzelés a két intézmény között. Amikor pedig kérdéssé tesszük a dolgokat, akkor meg kell vizsgálni a folyamatokat, az esetleges régi és új kontextusokat és hatásokat. Ezzel pedig elérkeztünk a múzeum, a könyvtár és az információs intézmények helyzetéhez, ahhoz a diskurzushoz, ami folyamatosan változó világunkban még mindig aktuális.

Azonban mielőtt ezekre a kérdésekre választ adnék, szeretnék általánosságban pár szót szólni az aktuális helyzetről, hogy érthető legyen, hol, milyen körülmények között keresik a helyüket az információs intézmények, amikor múzeumi könyvtárról és egyezésekről beszélünk.

Nem idegen az a felvetés, hogy az információs társadalom – jellegéből adódóan – hol látványosabban, hol pedig kevésbé feltűnően, de folyamatosan változik, ezért nyilvánvalóan ezt követi a társadalom intézménye is. Palkó Gábor a *Múzeumelmélet* című könyv szerkesztőjeként az előszóban meg is jegyzi ezt, talán éppen azért, mert jelenleg kissé látványosabb szakasznál tartunk. Kiemelve az újabb és újabb megjelenő digitális technikákat és az átalakuló tömegmédiát, azt írja, hogy a memóriaintézmények, kommunikációs és társadalmi szerepe is változó (PALKÓ 2012). Ez természetesen hat a média és a globalizáció világában, ami magával hozza az állandó mozgást, és ennek köszönhető a dekontextualizáció, a deterritorializáció és az idő fogalmának változása, ezek esetleges elvesztése és folyamatos újráirása.

Manuel Castells szerint az internet vált az élet egyik legfontosabb kommunikációs és kifejezőeszközévé a társadalom minden területén, ezért a valós és a virtuális, az anyagi és a szimbolikus elhatárolódása új kulturális hibrideket alakít ki, amik a világ kulturális kommunikációjának megújulását hozzák magukkal (CASTELLS 2012). Nyilvánvaló, hogy ha újfajta intézmények jelennek meg, ha valamilyen szintű paradigmaváltással találkozunk, akkor az addigi struktúrák elavulttá, használhatatlanná válnak, vagy legalábbis erőteljes újragondolást igényelnek. Hogy pontosabban miről is van itt szó, azt Darren Peacock fejti ki bővebben a *Digitális technológia* című tanulmányában, miszerint az egész intézményi szerkezetet újra kell gondolni, mert a memóriaintézmények célja, hogy munkafolyamataikat az információs és kommunikációs technikák segítségével – ezek a modernizáció látványos elemei, növelik a hatékonyságot, és erősítetik a kapcsolatok fenntartását (SZÉKELY 2008) – újragondolják és nagyobb rugalmasságot érjenek el (idézi PEACOCK 2012). Mégpedig azokkal a digitális technikákkal, amelyeknek figyelmen kívül hagyása lassan lehetetlen lesz, illetve felelőtenség is, amennyiben azokkal jobban meg lehet felelni az elvárásoknak. Úgy vélem, hogy ezek a lehetőségek bizonyos szinten már beépültek az emberek elképzeléseibe. Példa lehet erre, amikor egy kisebb intézmény igyekszik minden kulturális téren helytállni, és noha igaz, hogy ez bizonyos szinten a gazdasági korlátok eredménye, de maga az elgondolás, miszerint mindent egy helyen szolgáltatassanak, nem teljesen idegen. Az más kérdés, hogy ez mennyire helyes, hogy ez nyújtja-e a legnagyobb teljesítményt, így lehet-e kiaknázni a legtöbb lehetőséget.

Székely Iván is ezzel a változó információs jelenséggel foglalkozik, csak egy harmadik memóriaintézményre levetítve azt, mégpedig az archívumokra. Szintén a globalizálódásnak köszönhető intézményi határok és funkciók átalakulásáról és a meglévő szerepek és funkciók újraértelmezésének igényéről ír, azonban a fentebb említett gondolataimat konkretizálja azzal, hogy kifejezetten egy változó gondolkodásmódot és attitűdöt vet fel bővülő vezérelvekkkel, szabályokkal és az információelvű megközelítések előtérbe kerülésével (SZÉKELY 2007).

„A múzeumot lassan felváltja »Valami más«” (idézi CZÉKMÁNY 2010: 38). Nem elég csupán a kiállítási tárgy, kell a hozzá kapcsolható információ, és az információhoz való hozzáférés éhsége egyre korlátlanabbnak tűnik. Aktív résztvevővé kell tenni a látogatót, és élményközpontúvá a múzeumot. Czékmany Anna azt írja, hogy a múzeum után és a „Valami más” előtt gyakorlatilag a kettő közötti állapotot kell körvonalazni, ahol a más még múzeum, de arra is képes, hogy megragadja a másságot. Egy konferenciasorozat részben foglalkozik a kortárs múzeumi szerepekkel; a

2008. évi a *Múzeumi szerepek* alcímet viselte, és a témák az univerzális múzeumokat, a globális látványtermelés jelenségét és a felhasználóorientált múzeumi működést járták körbe. A 2009-es konferencia után ismételt a globalizáció és a múzeum viszonya került terítékre, véleményem szerint azért, mert akkor is és talán még ma is megoldatlan és aktuális a kérdés. A *McMúzeum – Múzeumi szerepek III.* cím alatt számtalan irányvonalat, prioritást, problémakört, kérdést felvetettek a szerepváltozástól a hangsúlyváltásig (összefüggésrendszerek) azért, hogy lehetséges továbbgondolási módokat találjanak. A legfontosabb mégis talán a helyes arányok meghatározása, és éppen ezért itt vannak a legnagyobb nézeteltérések, ez az a pont, amiben nem igazán sikerül közös nevezőre jutni, megtalálni azt a „Valami más”. A továbbiakban néhány elképzelést ismertetek (CZÉKMÁNY 2010).¹

Mielőtt azonban ezt elkezdeném, hangsúlyozom, hogy itt egy szubjektív véleményen alapuló válogatás listája fog megjelenni, ahol a teljesség igénye nélkül – függetlenül attól, hogy ténylegesen megvalósítottuk-e az elképzelést, vagy csak elméleti szinten mozgunk, és hogy mi az elképzelések időpontja – említek példákat. Az idő múlásával és a fejlődéssel újabb és újabb ötletek vetődnek fel, de nem érzékelem azt, hogy a mérleg nyelve megállna bármelyik oldalon is hosszabb időre a diskurzusban – természetesen kivételek mindig vannak –, az már más kérdés, hogy a valóság kényszerítő ereje mit alakított ki. Azonban tény, hogy a „Valami más” igénye erősen jelen van a köztudatban, és emellett próbálnak meg néhány szállal kötődni a „régiehez”.

2011-ben Ébli Gábor *Hogyan alapítsunk múzeumot?* kötetbemutatója utáni beszélgetésen hangzott el, hogy a múzeumot meg kell menteni az ipartól, tehát ne az legyen a cél, hogy minél több ember váltson jegyet a kiállításokra, hanem valóban találkozzanak a látogatók a művekkel (JÓZSA 2012). Ezzel szemben 2010-ben a digitális médiaigazgató múzeumban való alkalmazása vitát generált, és végül mégis szükségesnek ítéltetett. A kiindulási vitapont az volt, hogy a honlapnak csak faliújság szerepe legyen, hogy becsalogassa a látogatót az épületbe – ami megegyezik az előző elképzeléssel –, vagy mindent fel kell tüntetni rajta, mert azt sokszor kutatási forrásnak tekintik, távoli helyekről is érdeklődhetnek iránta, vagy böngészés közben is rá tudnak találni. Véleményem szerint a médiaigazgató feladatait párhuzamba lehet állítani az új kor elvárta feladatokkal, hogy a gyűjtemény virtuális térben élvezhető és kutatható legyen. Ezt pedig – a mai világ viszonyai között – akár meg is lehet feleltetni a látogatógenerálás

céljával. Ráadásul egy 2013-as cikk még mindig az alábbiakat írja: „Általános meggyőződés, hogy a múzeumoknak át kell gondolniuk jövőbeni szerepüket: válaszokat kell találniuk arra, hogy a jövőben milyen társadalmi feladatokat kell ellátniuk, ehhez milyen múzeumi struktúra lenne észszerű, és milyen anyagi eszközökre lenne szükségük” (IVÁNYI-BITTER 2013: 20). Ezzel nem azt akarom mondani, hogy egy helyben toporogna a kérdés, csupán árnyalni szeretném a helyzetet.

Léontine Meijer van Mensch és Peter van Mensch kifejezése a Múzeum 2.0 (feltehetően a web 2.0, 3.0 analógiája alapján). Az írók szerint a 21. század elejének új múzeumi modellje a folyamatok és eljárások újfajta kanonizálását hozza magával a részvétel és az együttalkotás kulcsszavával fémjelvezve (MEIJER-VAN MENSCH–MENSCH 2012). Gyakorlatilag egy „új gyűjt(eményez)és”-ről (new collecting) van szó, ahol a múzeum interakciókat gyűjt tárgyak helyett, az örökségi közösségben egyenrangú félként vesz részt, és platformként szolgál a saját örökség (egyéni vagy csoportos) gyűjtéséhez (idézi MEIJER-VAN MENSCH–MENSCH 2012). Az új muzeológia (idézi GYÖRGY 2003) választás elé állítja a múzeumokat, miszerint vagy elfelejtett helyek vagy pedig az új logikának engedve globális, posztmodern intézmények lesznek, ahol a reprezentációs eszközök újraosztása után „wired, megamachine, multimedia museum”-okká és érintkezési felületekké – contact zone (idézi GYÖRGY 2003) – válnak (GYÖRGY 2003).

A 2.0-s fogalomhasználat talán felállítható a memóriaintézményekre is – sőt vannak, akik 3. generációs, digitális múzeumokról beszélnek (GYÖRGY 2003) –, hiszen bármelyik intézménynek, amely információt szolgáltat, új elvárásokkal kell szembenéznie, nem csak a múzeumnak.

Már 2003-ban olyan változó trendről beszéltek, ahol a „narrowband” (keskeny sávú) múzeumnak – a „feladata a kulturális örökségnek a közjó érdekében történő gyűjtése, megőrzése és közkinccsé tétele” (MIHÁLY 2003: 33) – „broadband” (széles sávú) múzeummá kell válnia, ami eleget tesz a növekvő társadalmi elvárásoknak, mert függetlenül attól, hogy nonprofit intézmény, a versenyszférához hasonló kényszerítő körülményekkel kell szembenéznie (MIHÁLY 2003).

Albrecht A. Gribl szerint az új IT- és fogyasztói társadalomnak meg a globalizációnak köszönhetően fejlődéssel és csökkenő forrásokkal kell szembenéznie. Megkérdőjeleződik az egyértelműség, ami bizonyítási kényszer von maga után, ez pedig a szektorban lévő többi résztvevővel vívott versenyig vezet, ahol a feladat a pozicionálás, az egyéni profil kialakítása (GRIBL 2005). Ez tipikusan az időközbeni állásfoglalások egy másik vége.

György Péter szerint új kontextus a globális médiatér, ahol eltűnőben van a tér és az idő, így a hagyományos archívumok létehez szükséges távolság és késés is (GYÖRGY 2005). Az új lehetőségek pedig összehúzó erőt fejtenek ki: „az új technika és technológia lehetővé teszi egy olyan virtuális gyűjteményegyetem létrehozását, ami ismét szerves egységbe gyűjti, őrzi és szolgáltatja a világ egymással többszörösen összefüggő jelenségeit tükröző és hordozó dokumentumokat, legyenek azok bármilyen típusú, bárhol található gyűjteményekben” (PAPP 2005: 11). Továbbá Papp István az idézetet folytatva azt írja tanulmányában, hogy nemcsak lehetővé kell ezt tenni, hanem követelmény, hogy egy könyvtárban, múzeumban a világ valamennyi könyvtára, múzeuma a rendelkezésre álljon, sőt ennek elérhetősége ma már otthonról is biztosítva legyen.

Székely Iván szerint a legújabb korszak globális intézménye a mediátor lenne, ami információs/kommunikációs szolgáltató széles kínálati skálával (technikai hozzáférés, tárhely, számítógépes alkalmazások, tartalomszolgáltatás, information brokering). Úgy vélem, a multifunkcionalitás – ami itt már konkrétan jelenik meg – inkább a tömegek igénye lenne, szemben a szakemberekkel, akik továbbra is igyekeznek megtalálni a legtermékenyebb arany középutat. Emellett meghatározóak az új információs technikák is, amelyek közül kiemelném a szerző által körbejárt metainformáció létrejöttét, az új rendszerezést, ami magával hozza, elvárja az outreach tevékenységet (referenz szolgáltatások, múzeumpedagógia, kiállítások, viták, konferenciák szervezése, ismeretterjesztő kiadványok létrehozása stb.), vagyis a szolgáltatások körének kiterjesztését. A szerző továbbfejleszti a gondolatot, mely alapján a közlevéltárból felhasználóbarát kutatóhely lesz, abból kulturális központ (ahol a levéltár már össze is kapcsolódhat a könyvtárakkal és a múzeumokkal), és a végén az infotainment kifejezéssel találkozhatunk, mint ismeretterjesztő intézménnyel (SZÉKELY 2007).²

A német múzeumpolitika célja a tudásalapú társadalom létrehozásához való hozzájárulás, mégpedig az egyre inkább teret nyerő reflexiók és interpretációk helyett az eredeti tárgyak kutatásával. Ennek érdekében a múzeumok tudományos közösségek hálózatába rendeződnek, ahol archívummal, könyvtárral, fotótárral, tanácsadással, adatbázisokkal igyekeznek támogatni a kutatást és oktatást (IVÁNYI-BITTER 2013).³ Itt már egy kiválasztott saját profilt láthatunk megjeleníteni, ahol megtörtént a múzeumok önmeghatározása a jelen körülményei között.

² A teljes bekezdés forrása.

³ Az előző két mondat forrása.

Castells elvárásai a múzeumokkal szemben a kulturális ellentmondások leküzdésével kapcsolatban nyilvánulnak meg, és jobban körüljárják a változó kontextust. Eszerint az információs korszaknak köszönhetően egyszerre van jelen a globális kulturális kommunikáció és a fragmentálódó társadalomban lévő közös kódok nélküli egyedi identitás, ahol az egyik oldalon a hiperkommunikáció kibontakozó társadalmá áll, a másik oldalon pedig az egyedi identitások közötti kommunikációs zavart fedezhetjük fel. Castells három jellemzőt sorol fel, ami hozzájárul a globális és az individuális kommunikáció elkülönüléséhez, amit a továbbiakban röviden tárgyalni fogok, mégpedig azért, mert „a múzeumok kulturális intézmények, azaz a potenciálisan interaktív kulturális üzenetek tárolására, feldolgozására és átadására alkalmas rendszerek egy meghatározott társadalmi kontextusban” (CASTELLS 2012: 31), amit a következő pontok határolnak körül:

1. Az értelem fragmentálódása és az elektronikus hipertext létrejötte – Mivel a társadalom kulturális elemeit az elektronikus hipertext (tévé, rádió, internet, audiovizuális dokumentumok) kapcsolja össze, és a képzeletvilág, a politikai és a társadalmi gyakorlat az elektronikus kommunikációs rendszereken keresztül képződik le, a virtuális lesz a valóság („valós virtualitás”). Amikor pedig a személy eldönti, hogy mire van szüksége ebből, személyre szabott hipertextet hoz létre, így az értelem fragmentálódik. A kérdés pedig az, hogy ezek között a szegmensek között hogyan lehet kommunikálni. Castells szerint kommunikációs protokollra van szükség, amivel az egyik kódot a másikra fordítjuk át. Erre kell alkalmasnak lennie többek között a múzeumnak, közvetítő szerepet kell betöltenie az intézménynek.

2. Az „időtlen idő” – A kultúra térbeli és időbeli síkon mozog, azonban ma a tér globalizálódik, az idő pedig felbomlik, sűrűsödik, mégpedig azért, hogy az emberek megpróbálják ugyanabba az időtartamba egyre több cselekvést sűríteni. Jelenleg ott tartunk, hogy mi alkotjuk meg a saját időérzékelésünket. Így azonban a személyes időbeliségek kommunikációjához szükséges feltételek, amiket a történeti és időrendi nézőpont hozott létre, eltűnnek. Vagyis a kommunikáció nem tart lépést az idővel, ezért ismételt kommunikációs protokollra van szükség, hogy a múzeum ne csak archívum legyen, mert akkor elveszíti a kapcsolatot az élettel, és nem a kommunikáció eszköze lesz. Itt ugyanazt a következtetést lehet levonni, mint az első pontban. Törekedni kell az aktualizálásra és a kulturális élet fellendítésére, a diskurzusteremtésre.

3. Az „áramlatok tere” (space of flows) – A helyszínek nagy része (központi és stratégiai tevékenységek) a hipertér részei. Igaz, hogy az identitások és élmények a valóságban történnek, de azok vagy elszigetelődnek,

vagy alárendelődnek az áramlatok tereinek. Így szembekerül egymással a space of flows (globális, kozmopolita kultúra) és a space of places (lokális osztott identitás). A kettő között találhatóak a nyilvános terek, amelyek az együttélés helyszínei, és gyakran a kulturális intézmények köré rendeződnek, ezzel pedig különleges helyet töltenek be a közösségi terek megújításában. Emellett Castells a várt felbomlás helyett egy még erőteljesebb urbanizálódási korszakról beszél, ahol a kommunikációs útvonalak mentén megvárosok alakulnak ki, ezek kulturális központokból (a múzeum is itt van) és városias térségekből állnak.

Ezenfelül kiemelnék még néhány elvárást Castells-től. A múzeum adott helyhez kapcsolja a virtuális áramlatokat, és a protokoll új technikai formáit hozza létre. Legyen oktatási és interaktív intézmény és nyitott a társadalomra, valamint a jelen és a jövő multikulturális áramlataira, és végül legyen a kulturális innováció tere és a kísérletezés központja. Úgy vélem, az imént felsoroltak bizonyos részét ugyanúgy lehet vonatkoztatni a könyvtárra vagy akár egyéb információs intézményre is (CASTELLS 2012).⁴

Legyen szó akár információs intézményről, memóriaintézményről vagy infotainmentről, járjunk akár levéltárban, múzeumban vagy könyvtárban, a mai diskurzusokból egyre inkább azt a következtetést lehet levonni, hogy nincs különbség, ha az átfogó elvárásokat és kereteket vesszük figyelembe. Természetesen nem áll szándékomban azt mondani, hogy nincs különbség ezek között az intézmények között, hiszen elsődlegesen mindegyik mást szolgáltat, de csak elsődlegesen. A továbbiakban pedig azt olvashatjuk, hogy „a globális hozzáférés víziójának korában a felhasználó számára összehasonlíthatóak a szakosodott emlékezetőrző intézmények közötti különbségek” (SZÉKELY 2007: 40), vagy pedig egy másik megközelítésből, „az elektronikus adatfeldolgozás helyreállíthatja a klasszikus dokumentációs területek – a levéltár, a könyvtár és a múzeum – összetartozásának feledésbe merült tudatát” (idézi ERNST 2012: 86). Hogy az utóbbi gondolattal mire utalt a szerző? Arra, hogy a digitális kapcsolatok szintjén ezeknek az intézményeknek a médiaegysége átlátható lesz, így a digitális felületen egy harmadik virtuális tér keletkezik (idézi ERNST 2012). Az anyagtalansággal kell itt szembenézni, azzal, hogy a múzeum helyi tárolóból muzeális kiberterré válik, ahol a múzeum már nem intézmény lesz, hanem dinamikus folyamatok kivonata (ERNST 2012). Vajon igaz-e ez a könyvtárakra is, amikor egyre több könyvet igyekeznek digitalizálni, és egyre több folyóirathoz és információs adatbázishoz nyújtanak hozzáférést?

Úgy vélem, a mai információs intézmények amellet, hogy egyre inkább multifunkcionálissá válnak, megtartják elsődleges profiljukat, és ez így természetes. A változások lassúak, és a következő lépés mindig óvatos, annak gyakorlatba való átültetése is hosszabb időt vesz igénybe. Van, ahol ez egyszerűbb és nyilvánvalóbb, ahol a keretek és a lehetőségek adottak, és van, ahol nem csak a globalizálódó és változó világ elvárása miatt találkozhatunk hibrid intézményekkel. Rhiannon Mason fogalmazza meg ezt, miszerint „minden egyes helyszín és szervezet igényeit, lehetőségeit és kihívásait számításba kell venni, és olyan egyedi kommunikációs és értelmezési stratégiákat kell kidolgozni, amelyek minden releváns szereplőt tekintetbe vesznek” (MASON 2012: 153). Amikor különféle diskurzusokat folytatnak az elméletről, az hasznos, mert látható, hogy hova tart az intézmény, minek kell megfelelnie, de gyakran csak arról van szó, hogy az intézmények igyekeznek fennmaradni, és biztosítani egy képzelt vagy valószínű elvárt szolgáltatást.

Ennek a gondolatnak a továbbvitele vagy talán csak leegyszerűsítése Radnóti Sándor „állásfoglalása”, aki régóta foglalkozik a múzeumok helyzetével intézménykritikáiban (RAJCSÁNYI 2010). Arra a kérdésre, hogy mitől jó egy múzeum, egy kiállítás, végtelen egyszerű válasszal felelt: attól, hogy az, ami. A klasszikus azért jó, mert klasszikus, a modern azért, mert modern. Természetesen ez az eddig boncolgatott kérdésekre nem ad választ, de számomra azt sugallja, hogy nem igazán lesz még egy ideig vagy egyáltalán egy olyan általános kép, ami mindenhol megállja helyét, hiszen ha klasszikus múzeumként a Louvre és modern múzeumként a MoMA látogatottsága, bevétele és a köztudatban való helye, megítélése ugyanúgy jelentős, azzal majdnem tárgytalanná tesszük a kérdést. Bár ezzel nem értek egyet, de a felvetéssel a diskurzusi magasságokból gyorsan földközeli helyzetbe került a téma. Úgy vélem, meg kell találni a helyes arányokat (ahogy azt Czékmány Anna írta tanulmányában), és ki kell aknázni minden lehetőséget, de feltétlenül az adott intézmény kereteihez, lehetőségeihez, szerepeihez igazodva. Én ez alapján próbáltam elvégezni a rám bízott feladatot.

Írásom elején említettem, hogy bizonyos tapasztalataimat és a kijelölt útvonal létét megtámogatandó céllal kezdtem az elméletek általánosabb boncolgatásába, de a továbbiakban áttérnék néhány egyéni kérdésre, állításra, amelyekre a válaszok, kifejtések nagy része megbújik az elméletek ismertetésének egy-egy mondata mögött, de Maison idézete alapján kiegészítésekre szorulnak.

Az elképzelés, hogy egy múzeum könyvtárat is működtessen, nem idegen. A nagyobb múzeumok legtöbbször rendelkeznek könyvtárak-

kal, a kisebbek ritkábban. Magyarországon van egy projekt – a Múzeumi Könyvtárak Konzorciuma (MUKK). Feladatuknak tekintik a „kommunikációs utak artikulálását” és a „korszerű csatornák kiaknázását”, céljuk pedig a múzeumi könyvtárak szakmai együttműködésének dinamizálása (MÚZEUMI KÖNYVTÁRAK KATALÓGUSA 2014). Egy múzeumi könyvtár általában helytörténettel kapcsolatos köteteket gyűjt, vagy ha speciálisabb a múzeum gyűjtőköre, akkor azzal egyező tematikájú állományt igyekszik kiépíteni (TISZAVÁRI 2005). Ebből a szempontból teljesen természetes, hogy a múzeum rendelkezik egy hagyattal, amelynek a tulajdonosa helyi származású volt. A múzeum elfogadta az ilyen jellegű felajánlást, mivel ez gyűjteménygyarapítási és gyűjteményszervezési szempontból is jelentős. Egyáltalán miért lenne idegen a könyvtár a múzeumban? Ez is egy eszköz a látogatók vonzására és egy újabb szolgáltatás, az információkhoz való hozzáférés további biztosítása.

A könyvhagyaték feldolgozásának megbeszélésekor felmerült egy olyan kívánság, hogy azt az interneten is elérhetővé kellene tenni. Az adatbázis létrehozásának igényét (ami az interneten való közzétételhez szükséges) már az új információs társadalom hozza magával. Ez jó példa arra, hogy szükség van virtuális közzétételre, és az „infotainment” felé haladva ennek a múzeumok is lehetőségeikhez mérten igyekeznek eleget tenni.

Az interneten való közzététel jelenik meg akkor is, amikor egy intézmény honlapjának létrehozása kerül a középpontba. Ez is az információszerezés egyik útja, függetlenül az intézmény jellegétől. Azonban ha egy másik szemszögből közelítjük meg a magyarázatot, akkor arról van szó, hogy a „valós virtualitás” korában, ha a múzeumnak nincs honlapja, akkor az a múzeum gyakorlatilag nem is létezik, hiszen a „kibertérben” a honlapok a leképeződései az intézmény épületének, létének (GYÖRGY 2003).

Az eddig felsorolt elképzelések, elméleti és gyakorlati megvalósítások, törekvések a megfelelő funkciók megtalálásához mind-mind azt igazolják, hogy „a töredék már nem elég, a múzeum totalitást, interakciót, kapcsolófelületeket akar” (idézi ERNST 2012: 86).

A téma befejezéseként röviden összefoglalom, mitől számít információs intézménynek a múzeum, miért beszélünk azonosságokról, de most nem a filozofikus diskurzusok felől megközelítve azt, hanem a tényleges, valós tartalmakat felsorakoztatva.

Ennek alapvető pontja az információs tartalmak szolgáltatása. Ezek közé tartozik a könyvtári szolgáltatás a múzeumban és a múzeumpedagógia köréhez tartozó programok szervezése, a tárlatvezetés, a könyvbemutatók, a konferenciák, a kiállítások, a megemlékezések és a koszorúzások, a gyermekeknek szóló programok, amelyeknek a célja a játszva tanítás. Ez

mind információátadási célt szolgál, mint ahogy a múzeumok esetleges saját kiadványai, évkönyvei, katalógusai is. A tárgyak metaadatolása szintén azt igazolja – ahogy Papp Istvánnak a megállapítása is –, hogy egy könyvhöz egyre több más típusú adat kapcsolódik (fénykép, mozgóanyag, kézirat stb.), és ma már a műalkotások „holdudvara” is egyre nagyobb (a róla szóló irodalom bibliográfiája, teljes szövege, természeti és társadalmi környezetét leíró dokumentumok, tehát a hozzá kapcsolódó könyvanyag, virtuális másolata) (PAPP 2005). Tehát a kapcsolódó információk tartalmak köre is nő, és ha a múzeum ezeknek igyekszik eleget tenni, akkor voltaképpen információs intézmény. Munkám során pedig ezek nagy része megjelenik akkor, amikor a könyvtárat dolgozom fel, és amikor a honlapon igyekszem bemutatni a múzeum szolgáltatásait, információk tartalmait.

Irodalom

- CASTELLS, Manuel (2001): Múzeumok az információs korszakban. In: Palkó Gábor (szerk.) (2012): *Múzeumelmélet*. A képzeletbeli múzeumtól a hálózati múzeumig. Ráció, Petőfi Irodalmi Kiadó, Budapest, 30–43.
- CZÉKMÁNY Anna (2000): Konferenciák az átalakulásról. A múzeumok és a „Valami más”. *Múzeumcafé: a múzeumok magazinja*, 18. 38–39.
- ERNST, Wolfgang (2000): Több tárhely, kevesebb múzeum. Kibertér az adattár és a múzeumi kiállítótér között. In: Palkó Gábor (szerk.) (2012): *Múzeumelmélet*. A képzeletbeli múzeumtól a hálózati múzeumig. Ráció, Petőfi Irodalmi Kiadó, Budapest, 64–93.
- GRIBL, Albrecht A. (2005): Két szék közt a pad alá? A kisebb múzeumok ma – és két évvel ezelőtt. *Múzeumi Közlemények*, 2. 102–106.
- GYÖRGY Péter (2003): *Az eltörölt hely – a Múzeum*. A múzeumok átváltozása a hálózati kultúra korában. New York, Természettörténeti Múzeum – egy példa. Magvető, Budapest
- GYÖRGY Péter: Minden archívum, minden örökség. In: György Péter, Kiss Barbara, Monok István (szerk.) (2005): *Kulturális örökség – társadalmi képzelet*. Országos Széchényi Könyvtár [et al.], Budapest, 127–139.
- IVÁNYI-BITTER Brigitta (2013): Hálózatokba szerveződő intézmények, interdiszciplináris gondolkodás – művészettörténeti és muzeológiai kutatások Németországban. *Múzeumcafé: a múzeumok magazinja*, 38. 20–27.
- JÓZSA Kitty (2012): A művészeti intézményrendszer működéséről a 21. században. Ébli Gábor: Hogyan alapítsunk múzeumot? *Pannonhalmi Szemle*, 2. 107–110.
- KARVALICS László, Z. (2004): *Bevezetés az információ-történelembe*. Gondolat–Infonia, Budapest
- MASON, Rhiannon (2005): Múzeumok, galériák, kulturális örökség. A jelentésalkotás és a kommunikáció színterei. In: Palkó Gábor (szerk.) (2012): *Múzeumelmélet*. A képzeletbeli múzeumtól a hálózati múzeumig. Ráció, Petőfi Irodalmi Kiadó, Budapest, 127–154.

- MEIJER-VAN MENSCH, Léontine, MENSCH, Peter Van (2010): A szaktudományos felügyelettől az együtt alkotásig. A gyűjtés és a múzeumi gyakorlat fejlődése a 19. és a 20. században. In: Palkó Gábor (szerk.) (2012): *Múzeumelmélet. A képzeletbeli múzeumtól a hálózati múzeumig*. Ráció, Petőfi Irodalmi Kiadó, Budapest, 97–126.
- MIHÁLY Mária (2003): A szépművészeti múzeum szervezeti átalakítása. Indokoltak-e napjaink megújulási törekvései? *Múzeumi Közlemények*, 2. 32–36.
- MÚZEUMI KÖNYVTÁRAK KATALÓGUSA (2014) <http://www.muzeumikonnyvtarak.hu/web/guest/projekt-bemutatasa>
- PALKÓ Gábor (szerk.) (2012): *Múzeumelmélet. A képzeletbeli múzeumtól a hálózati múzeumig*. Ráció, Petőfi Irodalmi Kiadó, Budapest
- PAPP István (2005): Tér és idő a múzeum és a könyvtár szemszögéből. *Könyv, könyvtár, könyvtáros*, 1. 11–17.
- RAJCSÁNYI Gellért (2010): A múzeum ma a szellemi élet centrális metaforája. Radnóti Sándor esztéta, az ELTE professzora. *Múzeumcafé: a múzeumok magazinja*, 18. 98–101.
- SONNEVEND Júlia: Korunk közgyűjteményi hőse: a digitális médiaigazgató. Múzeumok, internetes hálózatok és közösségi szoftverek. *Múzeumcafé: a múzeumok magazinja*, 2010. 18. 20–25.
- SZÉKELY Iván (2007): A négy archívumi világkép. *Információs társadalom*, 3. 15–46.
- SZÉKELY Iván (2008): Privát szférát erősítő technológiák. *Információs társadalom*, 1. 20–34.
- TISZAVÁRI Eszter (2005): A múzeumi könyvtárakról. *Könyv, könyvtár, könyvtáros*, 2. 37–41.